

Hannele Mikaela Taivassalo: Viisi veistä Andrei Kraplilla

Fem knivar hade Andrej Krapl, 2007 Suom. Tarja Teva. Teos 2009

Maaria Pääjärvi

Taivassalon komeasta romaanista Viisi veistä Andrei Kraplilla ei tahdo millään päästä perille. Fantasia ja tosi on katsottava yhdeksi näkymäksi, joka rytmittyy kohtauksiin, lähtöihin ja paluusiin.

Rohkea mutta umpimielinen teini-ikäinen Alisa tapaa eräänä harmaana kouluamuna Andrei Kraplin, joka kävelee eri puolella tietä ja väärään suuntaan. On ensimmäisen pysähtyneen kohtauksen aika. Alisa juuttuu asentoonsa väistämään kuorma-autoa, joka ei koskaan aja ohi. Itsepäisinä Andrei Krapl ja Alisa kävelevät koululle ja Andrei pitää päivänavauksen, jossa hän muistuttaa ankarin sanoin helvetistä ja kuolemasta. Alisasta ja Andreista tulee rakastavaiset, mutta lopulta Alisa lähtee ja vie mukanaan Andrein viisi veistä. Jollain tapaa hän vie mukanaan myös Andrei Kraplin, jolle hän sisäisen puheensa kohdistaa. Romaania rytmittävät lyhyet Jumalan kertomat katkelmat.

Viisi veistä Andrei Kraplilla on läpeensä elokuvallinen romaani. Viime kädessä lukija saa väsäätä tarinan itse, koska lukeminen on kohtausten katsomista, sitä kun Alisa pysähtyy asentoonsa hetkeksi ja pyrähtää siitä pois. Ei ole muuta motivaatiota kuin liike itse, liikekuvat. Vaikuttaa vielä siltä, että romaanin ytimet, Alisa, veitset, Andrei Krapl ja Tokio Bar, käännekohtien paikka, vetävät eri suuntiin. Kirjan toinen kertoja on Jumala. Jumalan, Alisan ja lukijan – joka on usein Jumalan puhuttelun kohteena – kolmiyhteys muodostaa dynaamisen kerronnan kuvion.

Kirja on upota syvään viittausmaailmaansa, ja siksi onkin suuri kiusaus olla välittämättä viittauksista. Kasvukertomus, Bildungsroman, muodostaa romaanille taustan. Päähenkilö Alisan liike seurailee jossain mielessä kirjallista esikuvaa, Ihmemaan Liisaa (Alice), joka rientää eteenpäin uusien ärsykkeiden ja mieleenjuolahdusten rytmissä. Lewis Carrollin romaanin logiikaksi on arveltu esimerkiksi unta, ja se selitys voisi päteä myös Taivassalon romaaniin. Jos sellainen selitys on ylipäänsä tarpeen. Henkilöhahmona Alisa on tulkittu jo Monica Fagerholmin Diivan kaltaiseksi itsenäiseksi emansipoituvaksi teinitytöksi. Yhtäläisyyksiäkin on, mutta tulkinta on hätäinen. Teinitytön ja kasvukertomuksen yhdistelmästä ei tarvitse noin vain syntyä emansipatorista romaania. Viisi veistä Andrei Kraplilla on aivan liian sumuinen julistaakseen kirkasta tyttöyden sanomaa.

Alisan liike ja kaitselmus

En käsitä mistä Alisan liike syntyy – halusta olla yksin, halusta olla vapaa vai jumalakertojen johdatuksesta? Tuntuu, että kulkeminen itsessään sisältää oman logiikkansa. Toisaalta Alisan liikahdukset muistuttavat peliä, jossa hahmo kulkee tilasta toiseen, joutuu löytämään tehtävät ja ratkaisemaan ne. Alisa vaikuttaa hintelältä, ikäänkuin jokin vaaniva on-

nettomuus voisi tuhota hänet milloin vaan. Hahmossa ei ole vankkumattomuutta ja täytyy vain ihmetellä mitenkä sellainen tuulenluoma pysyy koossa.

Säikyn Alisan ratkaisut syntyvät tilanteiden sanelemina. Outojahan ne tietysti ovat ja pakottavat lukijan joko seuraamaan Alisaa tai hylkäämään hänet. Alisan hahmo pakottaa uskomaan primitiivisesti, että lukija pitää häntä kämmenellään. Tyttö raukeaa ilmaan jos lukija jättää seuraamatta. Eikä seuraaminen ole kovin helppoa, kuka todella haluaa kulkea romaaninmittaisen matkan hapuilevan teinitytön kanssa?

Jumala ainakin kulkee. Alisalla on kaitselmus, häntä johdattavat mahtavat voimat. Jumala (Mikaela) on kirjailija-kertoja, kaikkietävän kertojan tekstuaalinen ilmentymä.

Alisa on kadoksissa kaikilta, paitsi Jumalalta ja lukijalta, jos lukija päättää seurata. Seuraan: ensin Alisa rakastuu Andrei Krapliin, sitten vie tämän veitset ja hylkää tämän. Alisa joutuu epämiellyttävän miehen lähentelyn kohteeksi, ja kostaa Metsästäjäksi kutsumalleen hahmolle – tai ainakin fantasioi kostosta. Alisa yhyttää Tokio Barissa kohtaamansa valkotukkaisen Even, ja tytöt rakastuvat toisiinsa (voi mikä elokuva-suudelma) ja asuvat hetken aikaa yhdessä. Kunnes Eve lähtee. Alisa jää johonkin kaupunkiin – en tiedä miksi ajatellen sen kaupungin Lontooksi – asumaan yhdessä kämppiksensä Nefertitin kanssa. Sitten lähtee Alisakin, ja oppii vihdoon hyvästelemään. Lopulta Alisa etsii äidin.

Jumalallinen väliintulo

Alisa palaa siirtomaakauppaan, jossa Andrei Krapl piti majaa. Hän päästää Andrei Kraplin vapaaksi ja saattaa veitset jälleen yhteen, vain yksi jää teilleen (älä huoli, Jumala kyllä kertoo sinulle missä se on). Äidin selkä näkyy ikkunasta.

”Hautausmaalle vievän polun kohdalla hän pysähtyy ja empii. Hänen äitinsä on ennättänyt pitkälle, hän ei enää näe tätä. Pitäisikö hänen valita hautausmaalle vievä polku vai jatkaa tietä pitkin vanhalle meijerille ja grillikioskille ja koululle?

Sinun ei tarvitse vastata kysymykseen. Tällä kerralla sinulla ei tarvitse olla vastausta, ei yhtäkään vastausta.

Sillä silloin minä menen hänen luokseen, ja hän katsoo minua kummissaan.

– Sinun pitää mennä hautausmaalle, sanon, – hän kävelee edelleen hautausmaan poikki, ja jos pidät kiirettä, sinä saat hänet kyllä kiinni.

Heilautan päätäni ikään kuin hoputtaakseni häntä.

– Anteeksi mutta kuka sinä olet, hän kysyy.

Minä sipaisen hiuksiani korvan taakse ja työnnän sitten molemmat kädet takintaskuun. Vaikka tuulta ei ole paljon, hiukset lennähtävät heti takaisin kasvoille.

– Sillä ei ole merkitystä, vastaan.

Mutta koska hän seisoo edelleen paikoillaan, minun täytyy vastata. En halua että hän myöhästyy.

– Mikaela, minun nimeni on Mikaela. Mutta mene nyt.”

Tämä on yksi kiinnostavimpia ratkaisuja mitä olen pitkään aikaan romaanissa nähnyt. Alisa lähtee etsimään äitiään ja meidän velvollisuutemme on antaa hänen mennä. Sanon näin, koska tuntuu vaikealta päästää hänestä irti. Jumala, ehdottomasti kielletty deus ex machina, astuu näytelmän keskelle varmistaakseen, että Alisa ei kadota äitiään. Jumalan nimi on

Mikaela, feminiininen arkkienkeli Mikael, se sanantuoja, ja romaanin kirjoittaja Mikaela. Jumala ja me, tämä yleisö täällä kirjan ulkopuolella, ohjaamme Alisan äidin luo. Siihen pitää vain luottaa, koska lukija ei näe muuta kuin poispäin juoksevan tytön. Hän ei tarvitse meitä enää.

Alisalla oli kaitselmus, Jumala ja me kaikki. Alisalla oli Andrei Krapl, jonka hän piti mukanaan. Lukijan rinta saa täytyä hellästä ylpeydestä – minäkin saatoin Alisan kotiin.